

HÁTÁRSZÉLI

POLITIKAI HETILAP

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP REGGEL 7 ÓRAKOR.

Felelős szerkesztő:
MAGYAR BALINT.

Társzerkesztő:
RÁCZ PÁL.

Szerkesztőség: Rákóczy-ucca 3. sz. Kiadóhivatal: Teleky-ucca 5. sz.

UJSÁG

ELŐFIZETÉSI ÁR

helyben házhoz szállítva, vidékre postán küldve:
Egész évre . . . . . 16 K | Nygyedévre . . . . . 4 K
Félévre . . . . . 8 K | Egyes szám . . . . . 30 f
Külföldi előfizetéseknél a postabér megterítését kérjük

Hirdetések díjszabás szerinti. — Nyiltér áronkin 80 f.

A nyiltéri és hirdetési díjak előre fizetendők.

TELEFON SZ: 87.

SZILÁNKOK.

ERDÉLY MEGMENTÉSE vagyis a megvalósítható magyar-román-szász imperium. Ez a címe Erdély viszonyait igen jól ismerő egyik tudosunk álnév alatt megjelent füzetének, amelyben kifejti a szerző, hogy amilyen lehetetlen földrajzi helyzete miatt Erdélynek Romániához tartoznia, éppen olyan lehetséges a régi erdélyi gubernium és partium helyén egy Magyarországgal csak gazdasági szövetségben maradó, de különben teljesen független erdélyi magyar-román-szász imperium létrejövetele. Történeti visszapiantásokkal, föld- és néprajzi adatokkal teszi kézzelfoghatóvá, hogy Erdély mostani lakóinak ezen alkotmányos szövetségében ideális világ valósulna meg. Szép-szép, nagyon szép a terv. . . . De hát erre is vonatkozik egy régi magyar indulat szó (bár a magyar nyelvtan nem ismeri olyannak) — *késő*. Miért nem lépett fel az álnév alatt megjelenő tudós — Jászi tudós előtt?

VAGY ELSŐRANGU kulturtényező a vallás, vagy pedig nem. És ha elismerjük mindenekelőtt fontos kulturmisszióját, akkor egy pillanatig sem nyugodhatunk bele olyan törekvésbe, amely a vallás szerepét a templom szűk falai közé akarja visszaszorítani. Nagyon gyanus nekünk az ilyen törekvésbe való gyors belenyugvás, valamint gyanus az iskolai vallásoktatás kérdésének az egyház és állam szétszakításának kérdésével való szíves, készséges azonosítása is. Ugy tűnik fel nekünk: a szociáldemokrata, szabadkőműves és zsidó-radikális taktika valószínűleg ilyen eljárásban, amely alakulatok eddig is minden, a vallásoknak nem kedvező elvet és gyakorlatot nyilván csak azért vallottak és azért gyakoroltak, mert az a gyűlölt *katholikus* egyház gyöngítésére volt. (Lásd a Világ számain, amelyek katolikus ügyről elvből sohasem irtak, de a pesti zsidó ünnepi isteni tiszteletet sorrendjéig pontosan közölték)... Csak ennyit!...

A vallásoktatás kitiltása az iskolából.

Ibsen Henriknek Rosmersholm című drámájában, mely finom lélektani rajza a modern embernek, West Rebeka a darab női főszereplője, keserűen fakadt ki amiatt, hogy a Rosmersholmi erkölcsös környezetben szíve-lelke megnevelült, megtisztult, de ennek fejében elvesztette élete boldogságát. Az erkölcsösség és boldogság, a lélek tisztasága és a testi gyönyörűsége, mintha teljességgel összeférhetetlen volna — ezt a gondolatot fejezi ki *Ibsen* drámája, mely a modern ember mélyeséges meghasonlottságából fakadt s melynek lényeges tartalma nem egyéb, mint kínos, gyötrelmes vergődés két ellentétes világnézet között.

Válóban, ha az ember körülnézi a világban, nem azt látja, amit *Brunetiere*: a tudomány csődjét, hanem ami ennél sokkal több: az élet csődjét. Korunkban maga az élet jutott csődbe, mert

az emberek nemcsak hogy nem tudnak igazán élni, hanem maguk is tudják, hogy nem tudnak élni s ebben a tudatban kétségbeesett kifejezéseket adnak rettenetesnek érzett életükről, állapotukról. Nem kell mélyen szántó elme ahhoz, hogy megtaláljuk az összefüggést a materializmus és az élet mai züllöttsége között. Az ember test-szellemi lény és ha teljesen átadja magát a test kultuszának, szellemi alkotó része idegen helyen és rettenetes helyzetben találja itt magát, legjobb esetben is jó-rossz között ingadozik, hogy végül — amit imád — a testiségbe, sárba, boldogtalanságba essék. A materializmus, vagyis az a felfogás, hogy nincs lélek, csak anyag van és mi emberek is csak anyag vagyunk, — a materializmus felszabadítja a testi embert, a küzdő állatot, a brutális stuggert, a durva élvezőt s elhitei az emberekkel, hogy minden rejtély megoldható, ami pedig nem oldható meg, — az nincs. Ez a világnézet a maga éjjeli gyanus ut-zséli világosságával különösen az élvhajhász ifjúságban rohamosan hódít, a felművelt tömegeket elszakítja gyermekét hűtőktől, tekintettiket kifelé fordítja a világba s a lelki élet teljes elhanyagolására, elfajlására és elhagyására vezet. Persze, mert maguk nyomorultak, másokat is a nyomorúságba akarnak dönteni. Nem hisznek ők már semmi jóban, de azért görcsösen hirdetik, amit legutóbb hirdettek, ami őket is pusztulásba vitte: pusztuljon el minden a világon.

Az Isten mentsen meg az ilyen szerencsétlen felművelt hitelen vadaktól. Ezek a tisztaság bemooskoltói, lányok csábítói, pénzsek sikkasztói: a romok, az omladozó falak, amelyek beomlásuk közben gyilkolnak, temetnek. Ezek a vallás, a szentség, az Isten az ég ellenségei. Ezek a Danték és ezek a Dejeanték, ezek a templomok rablói és ezek közt találhatók fel azok, akik megfertőzték a fehér gyertyás tiszta szentélyeket. Nem zsidóknak, nem reformátusnak, nem katolikusnak nevezik többé az ilyeneket, de ateistáknak és amorális, egyben antimorális hitetlen emberlányeknek nevezik őket, amely szavak magyarul erkölcsnélküli és erkölcsellenes lényeket jelölnek. Ezek ellen — tartoznak bár születésük-nél fogva bármely felekezethez, nemzethez, nemzetközileg és valláskülönbség nélkül kell fölvennie a harcot. Ha ők azt hiszik, hogy vallás és boldogság kizárják egymást — be kell fogni a szájukat, hogy ezt az örületet ne hirdethessék és a félrevezetett szerencsétlen számát ne gyarapíthassák. Örületet ordító szájuk befogásával, hadonászó kezük lefogásával és ha már szükséges: összekötésével kell hirdetni a még félre nem vezetett embereknek, hogy ne higgyenek nekik, ne ordítsanak együtt e szerencsétlenekkel, mindent elhíhetnek, mindent utánuk mondhatnak, de azt már mégse higgyék el, hogy a vallás ellentmond a boldogságnak és hogy akkor leszünk boldogok, amikor a vallást már sem az iskolában, sem a odahaza nem hirdetik többé!

Hiszen a vallás nem hogy kizárná az érzelmi világban való örömet, ellenkezőleg magasabb rendűvé teszi azt, megfinomítja, átélkesíti, új forrásait tárja fel, és képes annak olyan akadályait is eltüntetni, amelyek a természetben a Himalaya és az óceán.

Az ember csak ideálok közt, csak harmóniában és az élet sokféleségeinek magas szempontból tekintett egységes felfogásában lehet szép, tökéletes és boldog. A *szép* emberi egyéniség nem szorítkozhatik csupán a lélekre, hanem föl kell ölelnie megismerésben és átélésben a testit, az érzékít is. A *tökéleteshez* viszont nem lehet elég sem ló-erő csupán, sem a bivalyerős koponya egyedül; az erős idegeken a lélekek kell a Cantatekat és ünnepeket végig játszania. A *harmóniát* az élet jelenségeinek egységes magyarázatát és mindennek a magas és megbecsülendő rendteltes jellegét csakis a tulvilág fölvetése és keresése adhatja meg. Aki ezt tagadja nem lehet bölcs, nem lehet vezető, nem vállalkozhatik tanítani mást, mert maga csuszó-mászó, maga még kapaszkodni sem tud, ott van legalul és százsor, ezerszer magasabban áll fölötte az analfabéta koldus is, ki még imádkozik.

Ezek a gondolatok pedig akkor vetődtek papírra, amikor híre jött, hogy *Kunfi* Zsigmond szociáldemokrata vezér, aki jelenleg — sajnos — még Magyarország közoktatásügyi minisztere, a a vallásoktatást ki akarja tiltani az iskolából.

Csak jöjjen az a kitiltó rendelet. Csináljon *Kunfi* miniszter nekünk keresztény magyaroknak — ha mer — nagypénteket. Csufoolja meg keresztényeket, zárra be templomukat, verje bilincsbe papjainkat. Csinálja végig, amit megcsinált a francia forradalom, a porosz és a francia kultúrharc. Nekünk erre a szomorú nagypéntekre szükségünk van, hogy felébredjünk, — hogy husvéti ragyogó fényességű hajnalot csináljunk magunknak és a vallásos világ gyönyörködésének feltámadásunkban. Mert aki eddig aludt, aki eddig közömbös, hideg lakatos volt: erre a nagyhangú *Kunfi*-ígérethez mind sorba fölébred — el-lene. Egy-két vállatlan ember szabadságáért akarja elvenni milliók és milliók lelkiismereti szabadságát, — azókat, akiknek van vallásuk, akik akarják, hogy gyermekeik vallásérköcsi nevelésben részesüljenek. „A vallás magántügy” *szociáldemokrata* és hypokrata felfogás címén *mindenkitől* konfiskálni akarja a biztos lehetőséget, hogy a lelki magántulajdon birtokába juthasson, vagy ha szülő, azt gyermeke birtokában hagyassa. Egy hypokrata elv alapján a *szülők* legszentebb jogába tör bele és ezen a címen akár *ártatlan* gyermekeket is megfosztani olyan javaktól, amik-től szüleik maguk talán már elég lelketlenek voltak megfosztani saját magukat! Mi tudjuk, hogy azt a kijelentést a miniszter elvtárs csak az országos hangulat kipuhulása céljából tette, hogy lássa: mit szólnának hozzá, — de lehet az is, hogy ezzel már a kultúrharcot jelentette be, mint a francia parlament 1903-ban a Dejeante javaslat elfogadásával! — Hát ha puhatólódik: tudja meg, hogy utolsó emberig harcba szállunk ellene, ha pedig harcot kezd, tudja meg, hogy máris elvesztette, mert magyar testünket összetörhetette, fiainkat elpusztíthatta, vérünket kiömlésztethette a négy és fél éves világháború, — az undokság és alávalóság elvehette még a földi élethez való kedvünket is, de magyar és hívő lelkek még él és összeégetjük, aki szentségtörő kezekkel templomunkhoz, iskoláinkhoz, gyermekünkhez nyul

Aki az erkölcsben nem érzi jól magát és pusztulni akar, pusztuljon — de maga és ne hívjon magával másokat! — Oda, ahová ő tart egyedül jobb menni!

Arckép leleplezés a városi közkórházban.

— Dr. Novák Endre igazgató ünneplése. —

Egy évvel ezelőtt nagyok, fényesnek, lelkesnek tervezett ünnepi szertartást végzett el f. hó 30-án a kórház tanácskozó termében a városi képviselőtestület kórházi bizottsága.

A bizottság leleplezte és a város polgármesterének gondos megőrzés végett átadta a kórházat naggyá fejlesztő igazgató főorvosának, Dr. Novák Endrénak művészi tőkéllyel megfestett gyönyörű arcképét, — a polgármester pedig átnyújtotta az ünnepeltnek azt a ragyogó oklevelet, amely szerint Dr. Novák Endrét a város közönsége a legszebb polgári erények elismeréséért egyhangú igazi lelkesedéssel a város díszpolgárainak sorába iktatta.

Az arckép leleplező ünnepi beszédét Komjáthy Gábor ref. lelkes, tanácsbíró, a kórházi bizottsági elnöke tartotta. A beszéd őszinte, áthatott lélekkel fakadt és lelkebe talált. — „Ugy jártunk — mondotta többek között — mint a majálisrendező, akik este azzal az édes reménnyel hajlítják le álomra fejüket, hogy másnap a szabad természet ölen örülhetnek a jó Isten ezér csodájának, de reggel fölbredvén szomorúan kell tapasztalniok, hogy éjjel fagyos dér jelentkezett és oda kint ölömeső hull. A rendezők meglepő tüzet keresve szük szobába szorultak, ott töltik a napot. — A városi képviselő testület kórházi bizottsága is gyönyörűnek álmódta Dr. Novák Endre igazgató 45 éves csodás működésének megünneplését. A városházán tartandó díszközgyűlésről, a város egész polgársága kíséretében, diadalmenetben kellett volna ide vonulnunk a Könyök utca tájára, ahol Novák Endre mesebeli palotái épültek a betegek felgyógyulására. Meg kellett volna állanunk a Könyök ucca sarkán, amelyre arany betűkkel kellett volna felírni: Novák Endre ucca és csak azután vonulni be a naggyá lett városi kórházba, melynek udvarán a kipirult arcú gyógyuló betegek öröme között lett volna átadandó Dr. Novák Endrénak a legfelsőbb királyi kitüntetés és tolmácsolandó a város és környék legnagyobb hálaája. Így gondoltuk — mondotta a szónok — de hej! azóta vízivatar! volt, néznünk kell ezer éves hazánk vízvesztőjét és mint hajdan a fogoly zsidóknak, nekünk sem lehet más tennivalónk, mint fákra akasztani örvendetes vig hangszereinket és fejünket lecsüggesztve hallgatni.

Ezért kellett a bizottságnak elhatározni, hogy Dr. Novák Endrét csendben fogja megünnepelni. A kórház tanácstermében, mint barátságos otthonban, annak szűk falai között, hanem — mint egykor az apostolok — Isten lelkeit véden, egy akaratjal, összeforrott lélekkel fejezi ki a bizottság a maga és a város háliját azon nagy és dicső férfiu iránt, aki Istenadta nagy tehetségeit — melyekkel másutt nagy vagyonit szereszhett volna magának — önzetlenül, szeretetből mind-mind a városi szamaritanus intézmény naggyá tételére áldozta 45 hosszú éven át. Mint bányász, úgy temette bele ebbe az intézménybe igéretes ifju-éveit, meglelt férfikorát és a bölcsesség ezüstjével díszített öreg napjait. Ugy szólna a semmisségből emelt itt palotákat, hogy akik dohos pincelakásokban, nedves szobáskákban talán elvesztették egészségüket, itt e napsugaras palotákban ismét visszanyerhették azt, mint legdrágább kincsüket.

Ennek a férfiu munkásságát — így szól tovább a kiváló szónok — nem akarta meglátni a király tanácsosai közül senki sem. A legmagasabb kitüntetés elmaradt, de talán jobb is. Nem maradt el a polgárság hódolata, tisztelete, igaz köszönete. Különbösen is a magas kitüntéseket elszöprötte a kor.

Ugyanaz a művészi kéz, amely Dr. Novák Endre arcképét alkotta, nem rég két királyképet is festett. A király-képek már muzeumba kerültek, de nem hinné a szónok, hogy akadna valaha szentségtelen kéz, amely Dr. Novák Endre képét levénné onnan, ahová most példának, buzdító-nak, a legszebb polgári erények hangos hirdetőjének a bizottság felhívult lélekkel fölteszi.

A lelkesültég el pillanatában leleplezték a gyönyörű arcképet, melyen ott áll Dr. Novák Endre, de ott lebeg a képen a lélek is, nemcsak a vonások. A művésznök, aki Novák Andor neves festőnk, édes atyját kellett megörökítenie. Miden időkre egyik legszebb alkotása marad ez a kép, amely a tudós, a szónok, az író, a bölcselő Dr. Novák Endrét jóságos lelkének minden karakterével örökíti meg.

A leleplezett arcképet a város nevében meleg szavak kíséretében Berzeviczy István polgármester vette át, — egyben átnyújtotta az ünnepeltnek a gyönyörű szép díszpolgári oklevelet, amelyről már régebben megírtuk, hogy Bánó József rajztanárnk ebben a nemben valóban kiváló alkotása. Gebe Péter kanonok bizottsági tag üdvözölte még a maga és a gör. kath. papság nevében az ünnepeltet, ugyanis, mint a papnővendékeknek hosszuidőn át lelkes egészségtanárárt, akit a szemináriumából kikerült papok által ugyszólván az egész felvidék ismer.

Az üdvözlőtekre adott meghatótt válaszában Dr. Novák Endre kijelentette, hogy a meleg, kedves szavak nem lepik meg őt, hiszen a bizottság tagjait mind igaz szívű embereknek ismeri és lehetetlen, hogy igaz szív az ő igaz szívét meg ne értse. Azt is megérti, hogy mások buzdítására amit szines az a kép, a szónokok is színeztek itt-ott üdvözítő szavaikkal. De tartozik kijelenteni, hogy ő a maga életét inkább szerencsésnek tartja, mint kiválónak. Az ő szerencséje, hogy a nagy közönség megértette, de nem kevésbé az is, hogy közvetlen környezete mindig hűen segítette őt kitűzött céljai elérésében. Ugy gondolja, hogy ezt a mai ünnepét úgy lehet méltóképen lezárni, ha ő kijelenti, hogy az eredményes első sorban volt és jelenlegi hivatalnok társai, a mindenkor orvosok és a betegápoló nővérek teljes joggal osztozkodnak övele. Részletesen kiér az első gondokra, különösen nagyon sok szépet mond az ápoló nővéreknek jelenleg is működő anyagi főnöknőjéről és a nővérekről, akik minden érdek nélkül támogatták őt és segítették nagyon sokszor ott is, ahol ő nem is sejtette. „Kicsi az orvosi munka, a vizit és a rendelés bár első sorban az **szükséges** — mondotta — de a **végrehajtás** estétől reggelig és reggeltől **estig** úgy, amint azt a mi nővéreink tették és teszik, — az már nemcsak nagyok, hanem magasztosnak mondható. — Mostani hivatalnoktársainak is nagy részt juttat az elért eredményből megemlíti különösen Steiner Béla ellenőrt, aki az első háborus napok alatt tíz ember helyett is dolgozott egymaga, de munkatöbbletével soha sem dicsekedett el. **Sárközy Bertalan** gépész is névleg említi meg, mert nemcsak tudását, hanem egész lelkét adta a kórháznak, egyben rávonatkozólag kéri a bizottságot, hogy őt jutalmul és elismerésül a rendes tisztviselő karba vegye fel, amit a bizottság az ülés folyamán el is határozott.

Igy ért véget a Dr. Novák Endre igazgató ünneplése, amelyhez hasonlókat kívánunk alkotni tudó nagy emberekben szegény városunknak.

— **Adófitetés hadikölcsön kötvénnyel.** A magyar kormány azzal a tervvel foglalkozik, hogy az adott bizonyos fajta hadikölcsön kötvényekkel is meglehessen fizetni, mely esetben a hadikölcsön kötvény **névértékében** számítana. Ez ellen a terv ellen a szociálisták nagyon helyes érveléssel tiltakoznak. A terv azonban még sem olyan kivetni való, mint ahogyan látszik, csak bizonyos megszorításokat kell alkalmazni és még be is válhatik.

— **Hirdetmény.** A kamatteher vallomási ívet 1919. január hó 31-ig kell a városi adóhivatalnál benyújtani.

Levél a szerkesztőhöz.

Igen tisztelt Szerkesztő Ur!

Meggyőződéses szociálista vagyok. És éppen ezért minden lelkesíti és hevit, ami a szociálista ideálok érvényesülését előmozdítja, de viszont minden jelenség, ami a szociálista eszmény tisztasága ellen vét, megbotránkozást kelt lelkemben. Sajnos sok megbotránkozó való akad szociálista szempontból a zürzavaros napi események tömegében. A hangzatos szociálisták részéről jó-ugy, mint a szerény polgári pártok részéről. Ég Isten, milyen kufárkodó vásári zaj hallatszik a szociálistizmus magasán ivelt oszlopcarnokai alól is.

Is emberiség megváltására hivatott gyönyörű eszményeket törpe kufárok mint sietnek aprópénzre felváltani! Ezek kezében az eszmény is csak addig eszmény, amíg bizonyos nagyralátó faji érdekekbe bele nem ütközik. Ezen érdeken túl még a legnagyobb hangu szociálista vezér is megfélekedezik jól betanult szerepéről és öntudatlanul, vagy a társadalom gyengeségében bizakodva, öntudatosan képes antiszociálista is lenni.

Nem kényerem az irkálás, de a helybeli szociálista lap antiszociális cikke kezembe nyomta a tollat, nehogy a szociálista nagy sajtóorgánium beleringassa magát abba a fölényes, gögős tudatba vagy hitbe, hogy a mi társadalmunk annyira ostoba, buta vagy gyenge, hogy csak az az igazi szociális gondolkodás és felfogás, amit ő hirdetni jónak lát. Ha egy különben tiszta szociális jelenségre akárminő indokból ráfogja, hogy reakciós, antiszociális, akkor az antiszociális jelenség.

Mikor azt a bizonyos érdekkört nem érintőleg elfogulatlan, okos szociális közleményeket hoz a szóban levő lap, megnyugvással és örömmel olvasom a sorokat. De ha a szociálista tiszta levegőbe elfogultságából eiedő büzbombát ereget, — a felháborodás vesz rajtam erőt.

Térjünk a tárgyra. — Az Ungvári Munkás ma egy heti számában megjelent vezércikkéből örömmel olvastam, hogy a szociáldemokrata lapnak annyi dolga van, hogy nem ér rá kis lekezelési tülekedésekkel, vagy vitatkozásokkal foglalkozni. Okos álláspont. Rendben van. Igen ám, csak hogy ezt az okos szociálista álláspontját már a keddi számban minden ok nélkül maga megcáfolta. Hajánál fogva **előráncigált** egy könyvismertést és már nincs sietős dolga, mert megböfűre szurhat egy „felekezési” kérdést.

Ne értsen senki félre! Legkevésbé sem lehet céloim a Volosin Ágoston által kiadott kisorosz (rutén) nyelvannak reklámot csinálni. A kelen-dőségnek elég reklámot csinált a „magyar” nemzetiségi miniszter. Az „Ungvári Munkás”-nak is kevesebb gondja volt a reklámozás. De még a magyar szempont sem volt neki fontos. Ez a szempont talán épen halgatásra, vagy legrosszabb esetben dicsőítő himnuszra ihlette volna a szerkesztőséget. — De szükségesnek tartotta megróni a könyvismertetésben a könyvet éppen azon oldalról, amely oldala szociális szempontból a legértékesebb.

Volosin Ágoston a kisorosz nyelvannában a mondattani részben praktikus párbeszédeket közöl a gazdálkodás, a kereskedelem, az ipar és jogélet köréből. Ezzel két hasznos célt szolgál: a nyelvtanulást intenzívebbé teszi és másrészt a praktikus életből vett tudást terjeszti. A jogi életből is olyan példákat hoz felszínre, ami a népet és különösen a kisorosz, most orosz népet s annak szellemi vezetőit életbevágólag érdeklik. — Ha van országunkban (?) nép, amely jámborságánál és tudatlanságánál fogva a legégbekiáltóbb kizsákmányolónak, kiszípolozásnak volt kitéve, akkor iskolai példaként a ruszin népet állíthatjuk oda.

Tépjem-e föl a sebeket, amelyek oit fenésednek a ruszin nép testén, hogy a sok kizsákmányoló tényező közül főleg a szatócsos, korcsmárosok lelkiismeretlenebb tulnyomó része miként forgatta ki a tudatlan rusznyácskát házból, vagyonkájából, miként licitáltatták el utolsó te-

hénkjét, kecskét, disznóját, borjuccskáját? ! És ez a kifogatás, és ez a kiszípolozás a legkőrmönfontabb, legravaszabb fondorlatokkal esett meg, ami ellen a jámbor, tanulatlan rusznyácska jóformán védtelen volt. Ez mind köztudomású tény s ezen tényen ha, elfogulatlan, tárgyilagossal valaki, — nem szabad álszentkedve átugrani csak azért, mert a kizsákmányolók nagy része épen a zsidók közül került ki. Legkevésbé se lenne szabad szemet hunyia e vitázhatatlan tény előtt a szociáldemokratáknak, akiknek legszentebb feladata és kötelessége a *kizsákmányoltakat megvédeni a kizsákmányolók ellen* akár tényleges beavatkozással, akár a felvilágosítás eszközeivel.

Volosin Ágoston könyvének szociálista szemmel nézve éppen ez a legértékesebb jelentősége, hogy a népet és a nép vezetőit praktikus felvilágosítja, hogy kik az ő kizsákmányolói és hogy ezek minő eszközökkel, minő fondorlatokkal zsákmányolják, illetve zsákmányolták ki a tudatlan népet.

És a szociáldemokraták lapja éppen ezért a felvilágosító munkájáért itéli el Volosin könyvét? Miért? Miért? Hát a szociáldemokráciának nem teljesen közbömbös, hogy minő fajhoz, felekezethez tartozik a kizsákmányoló? Ha kizsákmányoló valaki, a szociáldemokráciának kötelessége a kizsákmányoltak védelmére kelni tekintet nélkül arra, hogy a kizsákmányoló mohamedán, keresztény vagy mózesvallású; civil, pap vagy katona, magyar, német, francia vagy zsidó! És hogy a falusi szatócs tényleg kizsákmányolja a népet, azt a gyakorlati példákon kívül a szociálista elmélet is igazolja. A legkiválóbb magyar elméleti szociálista, Kovács Gábor akit most nevezett ki a szociálista kormány a budapesti egyetemre a szociálista tanok tanárává, — a szociálistus-ról irt könyvének 173 oldalán ezt írja: „A paraszt a falusi szatócs uszorájának karmai közé kerül, aki aztán rendszeren kiszípolozza.”

A falusi szatócsok legnagyobb része pedig tagadhatatlanul zsidó származású, tehát a gyakorlat és elmélet igazolása szerint a legtöbb kiszípolozásnak a nép éppen erről a részről volt kitéve.

És ez nem felekezeti kérdés. Ez ellen a tényleg fennállott kizsákmányolás ellen a néptömegeket elsősorban a szociáldemokráciának a *kötelessége megvédeni*. De nem úgy, ahogy az Ungvári Munkás teszi, aki a szociális kérdésből felekezeti kérdést rögtönözve egyenesen a kizsákmányolók védelmére kel azáltal, hogy elítéli azt a felvilágosító munkát, amely megmutatja a népek és jövőnd vezetőinek, hogy kik a kizsákmányolók és azok minő fondorlatokkal hajtják végre népellenes terveiket. Az igazi becsületes és mellékgondolatoktól ment igazi szociáldemokrata védelmébe veszi horribile dictu in Ungvár — még a pápista papot is, ha az elnyomott, — és ildőzi a zsidót, ha az kiszípolozó. És vice versa.

Végezetül még egyet! Intelligens emberek írják az újságot és sok intelligens ember olvassa az újságot. Értsük meg egymást. Az újságírók né gondolják már többé olyan ostobáknak az intelligens olvasót! Már pedig azt kell feltételezni, hogy még mindig ostobák az olvasók, ha az újságírók azt hiszik, hogy a mostani faji és szociális kérdések kiforrását a felekezeti mumus terrorjával vissza lehet fojtani. Intelligens újságíró és intelligens olvasó egyaránt nagyon jól tudja, hogy a mai társadalmunkban megnyilatkozó türelmetlenség sem egyik, sem másik oldalról legkevésbé sem felekezeti türelmetlenség. Volt-e, van-e bántódása vagy hátránya bárkinek *csupán* azért mert Krisztus, vagy Mózes vallása szerint dicséri az Istent? Nem! Nem az Isten-szeretet mikéntje az oka a türelmetlenségnek, hanem . . . a fajszeretet! Egyik oldalról épügy, mint a másik oldalról. Csak becsületesen nevének kell nevezni a gyermeket! Sok hazugság, leomlana, sok félreértés megszüntetne és több megértés születne, ha a fajszeretet nem a felekezeti hazugság lepleiben jelentkeznék. Sok hazugságot döntött romba forradalmunk, ezt az egy hazu-

ságot, a felekezeti türelmetlenség hazugságát a letűnt rendszer hazudozói még magukkal hozták. A tisztító és tisztuló szociáldemokrácia azonban — erősen hiszem, — ezt a hazugságot elsöpri. Faji alapon a szociáldemokrácia békét tud teremteni, — de felekezeti alapon soha!

Egy csendes, szemlélődő szociálista.

A ruhaelosztó bizottságból.

A mult számunkban ily cím alatt közölt cikkünkre a következő „helyreigazító közlemény” kaptuk:

Valótlan az, hogy az államépítészeti hivatal főnöke vagy annak mérnöke a tanítószolgát leicsinyelte és őket műveltségük ill. képzettségük miatt félsúlyba vette volna. A szóbanforgó ruhaelosztási javaslat alapjául kizárólag a ruhaszükség szolgált és ilyenértelmi volt annak indoklása is, minden személyi vonatkozás kizárásával. Szentkereszty tanfelügyelő azonban a javaslatot félreértve, sértő módon kelt ki ellenünk, de aztán belátva tévedését, még az ülés folyamán ünnepelesen bocsánatot kért, miáltal az ügy részünkön elintéztet.

A nyilvánlag elegendő és hamis információ alapuló beállítás kommentárját mint bennünket nem érintő visszautasítjuk.

Ungvár 1919. január 28.

Mányi József
műszaki főtanácsos.

Jakubek Mihály
okl. mérnök.

E közleménnyel szemben cikkünk állításait egész terjedelmében fenntartjuk.

Megfejtelt közmondások.

Ki korán kel — számár. (Mert a munkaidő reggel 8-tól 2-ig tart.)

Aki másnak vermet és — pénzt kap érte.

Aki nem dolgozik — az munkanélküli segílyt kap.

Olcso husnak — nincs mészáros.

Addig jár a korszó a kutra — amíg van „háztartási alkalmazott” aki elviszi.

Magad uram, ha — a szolgád nagyobb ur . . .

UJDONSÁGOK.

A feszület.

Lenau.

Aki szemeit az égre fölemelve,
A két karját szívből szeretőn kitarja,
Hogy a mindenséget keblére ölelje:
Leygen elkészülve a keresztaláira.

De a földön ritka az ilyen szeretet,
S hogy legalább képe végkép ki ne vesszen:
Édes Jézus — a te szerető szivedet
Tartjuk megfeszítve a kemény keresztben.

Auer István.

— **Vidéki olvasóinkhoz.** Lapunk mult heti száma rajtunk kívül eső okokból vidéki olvasóinkhoz nem juthatott el. Pótlásáról nincs módunkban gondoskodni s azért e szám reklamája elfizetőinknek csak felesleges költséget jelentene.

— **Kinevezés.** A pénzügyminiszter Péntek Gyula adóhivatali főellenőrt pénztárossá és Speck Sándor adófőtisztet ellenőrré nevezte ki.

— **Szabó Zoltán lemondott.** A legutóbb kinevezett kormánybiztos helyettes, Szabó Zoltán főszolgabíró, e tisztségéről lemondott s így a kormánybiztosi szék betöltetlen.

— **Gyászír.** Özv. *Grabovszky* Románé folyó hó 26-án hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése 29-én, délután 3 órakor volt a püspöki székesegyházból.

— **Ady Endréről** szóló emlékezésünk tér szüke miatt a jövő számra maradt.

— **Az adóhivatal megint fizet.** Ujabb értesülésünk szerint a helybeli adóhivatal a kitult illetményeket ismét kifizeti, ha pénztárkészlete arra módot nyújt.

— **Gyilkosság.** Az antalóczi kisvasuton a mult hét elején meggyilkolták *Moskovits* Sámuel horlyói szatócsot, aki fiának lakodalmára Ungvárra igyekezett. A tettes, — a mint azóta kiderült — egy vasuti fékező, valószínűleg tudta, hogy a szatócsnál nagyobb mennyiségű pénz van. El is vett tőle mintegy 10.000 koronát, amelyből elfogatása után 7.000 koronát megtaláltak nála. Az állati kegyetlenséggel végrehajtott gyilkosság mély megdöbbenést keltett mindenki és alaposan megingatta az antalóczi kisvasuton utazóknak nagyon és személybiztonsága iránt táplált hitet.

— **„A ruhaelosztó bizottságból,”** című mult heti cikkünkbe elnézés folytán hiba csuszott, amennyiben ez a mondat: „Mindazonáltal az ülés megmaradt amaz álláspontja mellett, hogy a tanítószolgát csak *félsúly* jöhet számításba a ruhaelosztásnál” . . . nem volt szánva arra a helyre mivel az ülés, a tanfelügyelő erélyes felszólalása után, igenis ezt az álláspontját elvetette és a tanítószolgát is éppen olyan arányban vette számításba a ruhaelosztásnál, mint a többi tisztviselőket.

— **A menetrend.** A jelenlegi vonatjárások menetrendje, különösen a Csapról induló vonatokra vonatkozó, teljesen megbizhatatlan. A vonatok közlekedéséről ezidőszent pontos menetrendet összeállítani lehetetlen.

— **Betörő banda.** A mult számunkban közölt betörő garázdálkodás tetteseit végre sikerült egy hat tagu betörő banda alakjában megállapítani. Tagjai a következők: *Magada* Imre, *Dankó* Józsi, *Dankó* Péter, *Szulej* Gyuri, *Szulej* Mihály és *Feda* András. Ezek közül *Magada* Imrén és *Dankó* Józsin kívül, a többi megszökött.

— **A középiskolák tanéve.** Egy legutóbbi miniszteri értekezlet megállapodott abban, hogy a közép iskolákban a tanítás június 15-ig fog tartani. Az évzáró június 29-én lesz a szóbeli érettségi vizsgálatok július elején kezdődnek.

— **A kath. legényegylet** ma tartja negyedik téli vásárnapdélutánját, amelyen Dr. *Nagy* József folytatja a Kapitalizmusról a mult vasárnapon megkezdett érdekes előadását. A mult vasárnapi előadásban bevezetőnek azokkal a gyászos jelenségekkel foglalkozott, amiket a nagy tőke a világ országainak társadalmában időként előidézett. Majd rátért a tőke eredetének, magyarázására és felsorolta a rablást, árulást monopoliumot, kereskedelmet, gyáripart, hadiszállítást, mint a legnagyobb tőkék eredő okait. Mai előadásában rátér a tőke elemi küzdelmek ismertetésére és a praktikus vonatkozásokra. — Az előadást, mint rendszeren, rövid szórakoztató program követi. — Itt jegyezzük meg, hogy a Kath. Legényegylet egy nagyobb *műkedvelő színtelődására* is elkészült. F. hó 15-én mutatja be a városi színházban a Tót leány című három felvonásos színművet, amelynek szerepei a legjobb műkedvelők kezében vannak. Az előadást *Morvay* Antal rendezi. Az előadást engedély esetén másnap, 16-án este a róm. kath. elemi iskolában a szokásos zártkörű farsangi táncmulatság követi. — Ma d. e. 11 órakor a kath. legényegylet előjárósága és választmánya rendes gyűlést tart, amelyen a legközelebbi teendőket beszélük meg. A választmányi tagok ezuton hivatalosak.

— **A földosztás** még mindig probléma, melynek megoldásán sok sok politikusunknak fő a feje. Ujabbban az ötszáz holdon aluli birtokot csak abban az esetben osztanák fel, ha a viszonnyok ezt föltétlenül megkivánák. A 200 holdon aluli birtok azonban föltétlenül érintetlen marad. Legalább másfél millió hold parcellázásáról beszélnek.

— **A békétárgyalásokról** szóló hírek között egyik legfontosabb az, hogy a békekongresszus a népszövetség mellett döntött és elfogadta a Wilsoni elveket a tárgyalás alapjául. A magyar kormányknak küldött szikratávirat tartalmazta az egész országban nagy megnyugvást keltett.

— **A villamos alatt.** *Leuchtag* Lajos joghallgatón Budapestén egy villamos elütötte, aki rövid szenvedés után sérüléseibe belehalt. Az elhunyt fiatalember *Leuchtag* Gyula helybeli földbirtokos fia.

— **Magyarország a békétárgyaláson.** Clemenceau szavainak értelméből az vehető ki, hogy Ausztria, Magyarország és Németország a békétárgyalásokon való részvételének engedélyezése, a kötéendő szerződések összes feltételeinek, teljesítésétől függ. Ezek a szerződések természetesen a népek szövetségére vonatkoznak. Az új államok képviselőit a vonatkozólag nagyon óvatos és többféle magyaráztatra alkalmas kifejezéseket választottak.

— **Az államvasuti bérletjegyek meghosszabbítása.** A kereskedelmi miniszter az 1918. évre kiállított államvasuti kedvezményes áru bérlet és szabadjegyek ez évi január hó 31-ig meghosszabbított érvényét február hó 28-ig (bezárolag) meghosszabbította.

— **A villanyáram.** A városi tanács tudva levően a villanyáram díját f. é. január hó 1-től február végeig szóló érvénnyel 50 százalékkal felemelte. Engedélyének indokál az a körülmény szolgál, hogy a nyers olajat az eddigi ár négy-szeresén tudták csak beszerezni. Bármennyire méltányos is az üzem kiadásainak e honorálása, a tisztviselőket mégis nagyon sújtja ez az árfel-emelés, mivel nagy részek még mindig a háborúból fennmaradt adósság igájában görnyed, vagy a napról napra rohamosan *emelkedő* árakkal küzd, amelyeket leszorítani, vagy legalább megállítani semmiféle maximálás sem volt képes, se a múltban, se pedig a jelenben. Most pedig, hogy e drágasághoz még az is hozzájárul, hogy a tisztviselők fizetésüket csak nagy nehezen, vagy sehogysé kapják meg, talán lehetne azon az 50 százalékos áremelésen valamit korigálni, hogy méltányosabb és könnyebben elviselhető lenne.

— **Az ungvári zsidó lányok** Kultüregylete vasárnap délután tartotta második felolvasó ülést. Az ülést egy vallásos elmélkedés felolvasása, költemények szavalása, a zsidóság áldozatkész-ségéről szóló értekezés felolvasása és énekszámok előadása tette változatossá.

— **A fiatalkorúak bírása** az ungvári járásbírósnágnál dr. *Hadzsega* Illes ungvári járásbíró lett.

— **Az osztrák-magyar bank állása.** Bécsből jelentik: Az osztrák-magyar bank 1918. évi december 31-én lezárt mérlege a következő adatokat tartalmazza:

Vagyon. Érckészlet 342.653,165 (a múlt évben 381.621,638). Tárcaállomány váltókban, varrásokban és értékpapírokban 2883,186.282 (2823,043.351), kézizálogkölcsonők 8349,021.200 (3429,110.500), a hadikölcsonpénztár pénztári jegyei 446,851.500 (107,217.250), a cs. kir. államháztartás adóssága 60,000.000 (változatlan) a cs. kir. államháztartás tartozása külön megegyezések alapján 22,034,000.000 (9540,000.000), jelzálogos kölcsonők 277,998.611 (291,758.431), pénztárjegyekövetelés 7,418,059.152 (0—) ugyanaz a magyar kir. államháztartástól 2700,272.848 (0—) összes aktívák 52,116.752.103 (21.857.388.872).

Teher. Részvénytőke 210,000.000 (változatlan) tartalékalap 42,000 000 (42,190,269), bankjegyforgalom 35,588,605.398 (18,439,694,767), zsiroszámla és egyéb azonnal visszafizetendő pénzek 7,141,196.053 (1,958,348,868), forgalomban levő záloglevelek 269,056.200 (276,241,000), pénztári jegyek 7,418,332.000 (0—), nyugdíjalap 15,983,385 (16,755,862), tartalékba helyezett összeg az 1917. évi feleslegből 102,019,996 (változatlan) tartalékba helyezett összeg a nyugdíjalap szanálásának céljaira 88,462,366 (0—) osz-

taléklevonás 1918-ra 7,980,000 (0—) a bankszerződés fedezendő összes december 31-én kitétt 41,940,566,786 koronát. Erre bankszerző fedezett 41,603,105,020, tehát túlfedezett 662,538,234 kor.

— **A zsidók az iskolai vallásoktatás fenntartása mellett.** A budapesti zsidók hitközségi gyűlést tartottak, melyen *Munkácsi* Bernát tanfelügyelő előterjesztésében utalt arra, hogy hitközségünknek nincs fontosabb feladata, mint a vallás oktatása, az állásfoglalás a fölvetett kérdésben nem lehet más mint a kötelező vallás oktatás védelme. Azt ajánlja tehát a tanfelügyelő hogy mondja ki az ügyosztály a kötelező vallás oktatás további fenntartásának szükségét, mondja ki, hogy helyesli a hitközség csatlakozását a kérdés érdekében megindult mozgalomhoz.

— **Hirdetmény.** Ungvár város polgármesteri hivatala közhírré teszi, hogy az 1918—1919. gazdasági év második felére, azaz 1919. február 1-től szóló hatósági könyvecskék úccák szerint a következő napokon és sorrendben kerülnek kiosztásra: 1919. január 30-án Honvéd, Árok-utca, 31-én Drugeth-tér, Dombalja-utca, február 1-én Dajbócz-, Csatorna utca, Megyeház-tér, Kálvária, Csentes-, 3-án Sörház, Szobránc-utca, külterület, 4-én Széchenyi-tér, Kishid, Kazinezy-, 5-én Teleki-, Major-, Váralja-, 6-án Firczak Gyula-, Káptalan-, Képezde-, Pincesor-, 7-én Nagyhid-, Rákóczi-, 8-án Dayka Gábor-ucca, Ujtér, 10-én Füzes-, Vargasor-, 11-én Bozós-, 12-én Kapos-, 13-án Minaj-, Könyök-, 14-én Temető-, Ujváros-, Sóház-, 15-én Árpádvezér-ucca. A könyvecskéket a régi könyv beszolgáltatása és egy korona befizetése ellenében fogják kiadni az ételmezési hivatal helyiségében reggel 8—12ig.

— **A mozi.** A nagy áldozatokkal fenntartott mozgósínház a jövő héten a következő nagyszerű ujdonságokat fogja bemutatni. „99—főnix film. „Jim megterése“, és az „Éjféli bosszualló“. Azonkívül kitűnő pótműsorral is gondoskodás történt.

Hirdetés.

Az ungvári központi szilvafeldolgozó telep üzemzetősége felszólítja azon ungvári szőlőbirtokosokat és kiscgazdákat, akik még mindezeideig szőlőtörköly, borseprő, avagy szilva cefre anyaggal rendelkeznek, hogy e készletüket minél előbb feltétlenül szállítsák be a szilvaközpontnak, mivel e fent említett időn túl az üzletvezetőség azt beváltani nem fogja; tekintettel arra, hogy a szeszfőzés e telepen ápr. 1-ig befejezést nyer.

Lapkiadótulajdonos:

FÖLDESI GYULA

Jobb családból való
leány ki a háztartáshoz
ért azonnali belépésre kerestetik.

Cím megtudható a kiadóhivatalban.

Adakozzunk a keresztény és izraelita NÉP-KONYHÁK javára.

Tanuló lányok

fizetéssel fölvetetnek lapunk könyvtárában.

Muszáj nevetni!

„Ujvári telefonál”

a címe annak a legújabb tréfás, kétoldalu hanglemeznek, melyet Ujvári, a közkedvelt magyar éneklő komikus a Télikerből ad elő, hogy ez a kiváló,

népszerű komikus

az ő csodás tehetségével milyen eisöngüt produkál, azt a most megjelent lemezen a legfényesebben igazolja. E lemez

pénzért nem kapható, hanem csupán 6 darab használt, lejátszott lemez ellenében ki-zárólagos joggal

W Á G N E R

hangszernagyruháznál

Budapest, József-körút 15. IX. Ráday-u. 18.

Telefon: József 35—92.

Beszélőgépek 200 koronától 1000 koronáig

Fényképes, dalszöveges lemez- és hangszerrajzjegyék ingyen.

kapható
bármily mennyiségben és
minőségben
Wagner
Árpádvezér-ucca, kerégyártónál.

ÉRTESÍTÉS.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, hogy a **NEMZETI** (ezelőtt Korona) **SZÁLLODA** sörcsarnokát és polgári éttermét megnyitottam. A legjobb ételekről és italokról valamint a legtisztább kiszolgálásról gondoskodtam. — Szives pártfogást kérve vagyok kiváló tisztelettel **REISMANN IGNCZ.**